

CONDIȚIILE DE TRAI ȘI CALITATEA VIEȚII

Svetlana GOROBIEVSCHI, doctor habilitat, profesor universitar
Universitatea Tehnică a Moldovei
ORCID ID 0000-0002-7982-1234)1
svetlana.gorobievschi@imi.utm.md

Rezumat. *Condițiile de viață a populației reprezintă unul dintre cei factori care influențează direct starea de sănătate publică ca componentă a calității vieții. Reieșind din faptul că calitatea vieții ca categorie socio-economică este foarte dinamică după conținut, autorul încearcă de a dovedi că în funcție de dezvoltarea economică a țării și situația politică din lume prioritatea factorilor ce influențează calitatea vieții se schimbă.*

Prin exemplu, impactul crizei provocate de pandemia de COVID-19 în perioada 2019-2021 asupra cetățenilor, din perspectiva participării la ocuparea forței de muncă, a condițiilor de viață materiale și a bunăstării, au identificat rolul principal al condițiilor de trai în asigurarea calității vieții, iar recesiunea și criza economică au schimbat ordinea țărilor în care toată lumea își dorea să locuiască.

Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în 2020 a realizat un top al țărilor în care există cea mai bună calitate a vieții, iar rezultatul este diferit de cel ce era până acum, deoarece Indicele Calității Vieții a fost corectat în funcție de valoarea Indicelui de Progres Social. În situația provocată de criza economică în perioada pandemică s-au luat în calcul factori ca somajul, sperața de viață și timpul liber. În final, recesiunea și criza economică au schimbat ordinea țărilor în top-ul internațional după Indicii Calității Vieții, ceea ce confirmă că condițiile de trai foarte mult influențează calitatea vieții.

Cuvinte-cheie: *calitatea vieții, condițiile de trai, impact pandemic, criza economică 2020-2021, retingul țărilor lumii, Indicii de Progres Social.*

Abstract. *The living conditions of the population are one of the factors that directly influence the state of public health as a component of the quality of life. Based on the fact that the quality of life as a socio-economic category is very dynamic in terms of content, the author tries to prove that depending on the economic development of the country and the political situation in the world, the priority of factors influencing quality of life changes.*

For example, the impact of the crisis caused by the COVID-19 pandemic in 2019-2021 on citizens, from the perspective of participation in employment, material living conditions and well-being, identified the main role of living conditions in ensuring quality of life, and the recession and economic crisis have changed the order of the countries where everyone wanted to live.

The Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) in 2020 made a list of the countries with the best quality of life, and the result is different from what it was before, as the Quality-of-Life Index has been adjusted according to the value of the Index of Social Progress. In the situation caused by the economic crisis during the pandemic, factors such as unemployment, life expectancy and free time were taken into account. Finally, the recession and the economic crisis have changed the order of the countries in the international top according to the Quality-of-Life Indices, which confirms that living conditions greatly influence the quality of life.

Key words: *quality of life, living conditions, pandemic impact, economic crisis 2020-2021, retention of world countries, Social Progress Indices.*

Introducere

În orice țară serviciile publice au un rol important în gestionarea nivelului de trai și calitatea vieții populației, acestea asigurând logistica vieții umane. Serviciile publice diversifică viața, făcând-o mai variabilă și interesantă Pentru a-și bonifica viața omenirea își lărgeste gama de activități în funcție de pasiuni și interese, ceea ce asigură plenitudinea vieții. Unii se ocupă cu turismul, alții la diverse vârste încearcă să însușească limbile străine, cineva însușește diferite îndeletniciri practice ș. a., acumulând noi abilități...Fonul genetic al populației, naționalitatea, regionalizarea geografică, cultura națională și profesiile sunt la fel factori care contribuie la diversificarea serviciilor publice.

Gama largă a serviciilor publice este dependentă de condițiile de trai, în care includem calitatea aerului, calitatea apelor potabile și habitatul, care influențează cât în final calitatea vieții umane și bunăstarea socială [1].

Calitatea serviciilor publice a fost și este o direcție esențială în dezvoltarea economiei europene și a instituțiilor din Europa și va rămâne crucială pentru soluționarea provocărilor actuale și viitoare. Asigurarea unor servicii de calitate este și un domeniu deschis inovației, în special în ceea ce privește trecerea la servicii digitale mai ecologice, sau precum este pregătirea populației pentru riscuri viitoare prin simularea pandemiei sau fenomenelor mediului ambiant. Această problemă devine tot mai actuală din 2019, anul când populația Terrei s-a confruntat cu lovitura puternică pandemică a Covid-19.

În ultimii doi ani brusc s-au schimbat condițiile de trai ale populației provocate de pandemia Covid-19, care au avut ca consecință schimbările semnificative în viața cetățenilor la nivel global, prin restricțiile stabilite, precum au fost:

- reducerea zilei de muncă ai angajaților;
- trecerea la comunicarea on-line în detrimentul comunicării verbale;
- limitarea întreprinderilor pe viu cu prietenii și membrii familiilor;
- pierderea temporară sau de lungă durată a capacității de muncă, etc.

Astfel, societatea umană s-a confruntat și cu reducerea creșterii economice a țărilor lumii. Nu numai starea de sănătate a fost în pericol în perioada respectivă, dar și impactul negativ al consecințelor de caracter social-economic au influențat modul de viață.

Legătura dintre condițiile de trai și calitatea vieții

Efectele negative ale pandemiei sunt de lungă durată, îndeosebi dacă punem accent pe aspectele calității și accesibilității la diverse servicii publice. După cum au dovedit studiile anterioare ale instituțiilor europene, această criză a avut efecte de disproporționate asupra anumitor categorii de persoane, în funcție de vârstă, de responsabilitățile de îngrijire și de echilibrul între viața profesională și cea privată [2].

Fenomenul pandemic provocat în R. Moldova a dovedit dimensiuni mult mai mari comparativ celor din țările europene, inclusiv, statelor megieșe, precum sunt România, Ucraina, Bulgaria²...La 27 aprilie a.c. Organizația Internațională „WORLDOMETER” în Raporturile sale menționează că în Moldova la această dată s-au înregistrat 511,15 mii de îmbolnăviri cu Covid-19, au decedat 6250 mii persoane și s-au recuperat 464,3 mii de persoane [3]. Reieșind din faptul că actualmente în R.Moldova populația înregistrată constituie 2 mln. de locuitori (2022), rata îmbolnăvirilor a fost de 25,5 %, iar

² Republica Moldova este unul dintre cele mai afectate state de pandemia de Covid-19, fiind indicată cu portocaliu pe o hartă a Centrului European pentru Combaterea și Prevenirea Bolilor.

rata deceselor a constituit 3,1%, ceea ce a clasificat R. Moldova lung timp în zona roșie de contaminare cu Covid-19 [4].

În pofida performanței economice considerabile pe parcursul ultimilor două decenii, R. Moldova rămâne a fi una din cele mai sărace țări din Europa. Chiar dacă modelul de creștere economică determinată de consum și alimentată de remitențe de peste hotare a generat o creștere considerabilă și a redus sărăcia, aceasta a devenit mai puțin sustenabilă cu mult timp înainte de pandemia COVID-19. Declinul remitențelor în combinație cu scăderea numărului de populație din cauza migrației și îmbătrânirea acesteia a rezultat într-o creștere scăzută a productivității muncii și a mărit numărul de locuitori (pensionari) cu venituri mici, dependenți de valoarea pensiilor și alocațiilor sociale.

În Raportul Băncii Mondiale din 2021 este menționat ratingul Republicii Moldova după valoarea PIB la scară mondială, ca fiind poziția 135 din 192 de țări ale lumii. Vecinii noștri, România deține poziția mondială 46 la acest capitol; Ungaria – poziția 55, Ucraina – poziția 57 și Kazahstan – poziția 54.

Pandemia COVID-19 și seceta din 2020 au expus vulnerabilității modelul de creștere economică către șocuri. Cu un declin al PIB-ului cu 7% în 2020 Moldova se numără printre cele mai afectate țări din Europa de pandemia COVID-19, aceasta afectând în mod semnificativ gospodăriile casnice și afacerile din toată țara, tab. 1.

Tab. 1. Situația macroeconomică post-pandemică a R.Moldova, 2021

Indicatori macroeconomici	Anul 2021	
1. Populația	milioane	2,6
2. PIB la cursul actual	miliarde de dolari SUA	11,9
3. PIB pe cap de locuitor	dolari SUA la cursul actual	4,512
4. Speranța de viață la naștere	ani	70,9

Sursa: moldova_contact@worldbank.org

Noua metodologie de evaluare a calității vieții de instituțiile internaționale în condițiile de criză economică

Când analizăm paralel situația a stării social-economice și calității vieții la nivel mondial observăm că acești indicatori macroeconomici sunt dependenți direct proporționali, ceea ce confirmă că calitatea vieții (CV) a populației a avut de suferit și valorile acesteia au diminuat.

În același timp, important să cunoaștem că în secolul al XXI-lea instituțiile internaționale care se preocupă de evaluarea CV propun s-o evaluăm prin Indicele de Progres Social, evidențiind și menționând efortul țărilor în menținerea condițiilor și nivelului de trai a populației în perioada pandemică.

Indicele de Progres Social (IPS) măsoară calitatea vieții și bunăstarea socială a cetățenilor per ansamblu din 168 de țări, în baza analizei a trei dimensiuni principale. Metodologia presupune acordarea unui punctaj pentru elementele încadrate în categoria **nevoilor de bază** - și anume:

- hrană și îngrijire medicală de bază;
- apă și salubritate;
- locuință;
- siguranța personală.

Pentru cele care țin **de nevoile de bunăstare**, se pune accent pe:

- accesul la educație de bază;
- accesul la informații și comunicații;
- sănătatea și bunăstarea;

- *calitatea mediului.*

Pentru elementele care țin **de oportunități**, se iau în cont următorii indicatori:

- *drepturile personale;*
- *libertatea personală și de alegere;*
- *incluziunea, accesul la educație avansată.*

În baza punctajului acordat per ansamblu (până la 100 puncte), țările din clasament sunt grupate în șase categorii, în mod descrescător.

La nivel mondial, Norvegia se menține în poziția de lider, înregistrând un scor de 92,63. În 2021, pe primele locuri în clasament, după Norvegia, sunt Finlanda și Danemarca, iar pe sunt ultimele Ciad, Republica Centrafricană și Sudanul de Sud.

Din rândul statelor membre ale Uniunii Europene, Finlanda (2), Danemarca (3) și Suedia (7) sunt primele din clasament, având un nivel ridicat al calității vieții.

În ceea ce privește statele din regiunea Europei Centrale și de Est, cea mai bună poziție este ocupată de Estonia (21), fiind urmată de Cehia (22), Slovenia (26), Lituania (27), Slovacia (33), Letonia (34), Polonia (35), Croația (36), Ungaria (42), Bulgaria (43) și România (44) [6].

România ocupă locul 44 din 168 de țări, într-un clasament mondial privind calitatea vieții și bunăstarea socială. Republica Moldova continuă să rămână pe ultimul loc între statele membre ale Uniunii Europene din acest punct de vedere, potrivit studiului Indicele de Progres Social 2021.

„Ne-am fi așteptat ca pandemia de COVID-19 să anuleze progresul social înregistrat pe parcursul a câțiva ani, dar este remarcabil faptul că, anul acesta, indicele la nivel global este ușor mai ridicat decât cel de anul trecut (65,05 puncte din 100, comparativ cu 64,68, în 2020). Acest aspect demonstrează cât de rezistenți și plini de resurse sunt oamenii, organizațiile și societățile atunci când se confruntă cu dificultăți mari și persistente. În același timp, toți ne-am dori să vedem România avansând de pe ultima poziție în Europa, lucru care nu s-a întâmplat anul acesta, în ciuda progresului înregistrat de țara noastră în toate cele trei categorii analizate – nevoi de bază, bunăstare și oportunități”, susține Alexandru Reff, manager la Deloitte România și Moldova, potrivit unui comunicat.

Serviciile publice din întreaga UE au avut un rol important în gestionarea crizei provocate de pandemia de COVID-19, deși s-au confruntat cu provocări semnificative. Ele vor fi evaluate mai în detaliu, cu accent pe aspecte precum calitatea, accesul și accesibilitatea acestora. După cum au arătat cercetările anterioare, această criză a avut efecte disproporționate asupra anumitor categorii de persoane, în funcție de vârstă, de responsabilitățile de îngrijire și de echilibrul între viața profesională și cea privată [2].

OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare economică) în mai 2021 a realizat un top al țărilor în care există cea mai bună calitate a vieții, iar rezultatul este diferit de cel care era până acum. S-au luat în calcul factori ca șomajul, speranța de viață și timpul liber. Recesiunea și criza economică au schimbat ordinea țărilor, în care toată lumea își dorea să locuiască până la pandemie. Luxemburgul nu mai este fruntaș la multe categorii și actualmente s-a plasat pe poziția 10.

Poziția 10. Luxemburg. A primit punctaje un plus pentru calitatea aerului (condițiile de trai). În ceea ce privește violența și crimele, procentul este destul de mic: 1,5 crime la 100.000 de oameni. Procentajul oamenilor care își caută un loc de muncă - 1,29%.

Poziția 9. Olanda. Este foarte căutată pentru facilitățile clădirilor și orele de lucru. Rata angajaților (cu vârsta 15-64 ani) este de 74,67%. Angajați care lucrează mai mult de 50 de ore pe săptămână: 0,01%.

Poziția 8. Finlanda. A primit un mare plus la categoria timp liber. Media dedicată îngrijirii personale este de 15,95 ore pe zi. Procentajul gospodăriilor casnice care nu au toaletă în casă e de 0,80%.

Poziția 7. Elveția. Are un mare plus la capitolul "angajați". Procentajul persoanelor care lucrează este de 78,59%. Implicarea cetățenilor în viața politică este destul de mare al votanților: 49%.

Poziția 6. SUA. Americanii sunt apreciați pentru calitatea clădirilor, care sunt dotate cu facilități standard. Procentajul gospodăriilor casnice care nu au toaletă în casă e de 0%. Rata criminalității per 100.000 de persoane e de 5,2%.

Poziția 5. Danemarca. A reușit să-și mulțumească locuitorii în privința calității vieții. Într-un sondaj de opinie, media cetățenilor mulțumiți de condițiile de trai din această țară a fost de 7,8 % din 10%

Poziția 4. Norvegia. Se remarcă la rata scăzută a șomajului. Media plătită de oameni pe întreținere a caselor este de 29 de dolari pe lună. Persoanele angajate au un ponderea de 75,31%.

Poziția 3. Noua Zeelandă. Sperața de viață este de 80,4 ani, iar procentajul persoanelor care se pot baza pe prieteni și rude este de 97,1%.

Poziția 2. Canada - are un mare plus la capitolul spațiu. Mai exact spațiul din locuințe. O persoană dispune în medie de 2,5 camere într-o casă. Iar rata angajaților care lucrează mai mult de 50 de ore pe săptămână este de 0,04%.

Poziția 1. Australia - este țara în care cei mai mulți oameni își doresc să trăiască pentru că speranța de viață este de 81 de ani. Procentul angajaților care lucrează mai mult de 50 de ore pe săptămână este de 0,14. Sunt rezultatele studiului Indicele de Progres Social 2021 privind calitatea vieții și bunăstarea socială, realizat de organizația nonprofit Social Progress Imperative, cu sprijinul Deloitte, transmite Știri.md cu referire la Jurnal.md.

Republica Moldova după Indicele de Progres Social a înregistrat 73,67 de puncte din 100, un scor ușor mai ridicat față de anul precedent (72,58 de puncte), și se regăsește în rândul țărilor din a treia categorie din clasament, după Montenegro, Tunisia și Ecuador., tab. 2.

Indicele de Progres Social (IPS) măsoară calitatea vieții și bunăstarea socială a cetățenilor din 168 de țări, în baza analizei a trei dimensiuni principale.

Metodologia presupune acordarea unui punctaj pentru elementele încadrate în categoria nevoilor umane de bază (hrană și îngrijire medicală de bază, apă și salubritate, locuință și siguranță personală), pentru cele care țin de bunăstare (accesul la educație de bază, accesul la informații și comunicații, sănătatea și bunăstarea, calitatea mediului) și pentru elementele care țin de oportunități (drepturile personale, libertatea personală și de alegere, incluziunea, accesul la educație avansată). În baza punctajului acordat, țările din clasament în 2021 au fost grupate în patru categorii, în mod descrescător.

Analizând punctajele acordate fiecăreia dintre coordonatele încadrate în cele trei categorii, țara noastră a obținut cele mai bune scoruri pentru accesul la comunicații și informații (locul 35), siguranța personală (locul 38), drepturile personale (locul 41) și accesul la educație avansată (locul 43).

La polul opus, coordonatele analizate pentru România care au înregistrat punctaje mai slabe sunt incluziunea (locul 85), sănătatea și bunăstarea (locul 81) și accesul la educația de bază (locul 73).

Republica Moldova înregistrează 73,67 de puncte din 100, un scor ușor mai ridicat față de anul precedent (72,58 de puncte), și se regăsește în rândul țărilor din a treia categorie din clasament, după Montenegro, Tunisia și Ecuador.

Indicele de Progres Social (IPS) măsoară calitatea vieții și bunăstarea socială a cetățenilor din 168 de țări, în baza analizei a trei dimensiuni principale.

Metodologia presupune acordarea unui punctaj pentru elementele încadrate în categoria nevoilor de bază (hrană și îngrijire medicală de bază, apă și salubritate, locuință și siguranță personală), pentru cele care țin de bunăstare (accesul la educație de bază, accesul la informații și comunicații, sănătatea și bunăstarea, calitatea mediului) și pentru elementele care țin de oportunități (drepturile personale, libertatea personală și de alegere, incluziunea, accesul la educație avansată).

2021 Social Progress Index rankings (1)

Tier 1			Tier 2			Tier 3			Tier 3		
Rank	Country	Score	Rank	Country	Score	Rank	Country	Score	Rank	Country	Score
1	Norway	92.63	15	Luxembourg	88.75	43	Bulgaria	78.81	69	Paraguay	71.49
2	Finland	92.26	16	Belgium	88.68	44	Romania	78.41	70	Colombia	71.35
3	Denmark	92.15	17	Korea, Republic of	88.42	45	Mauritius	77.30	71	Thailand	70.96
4	Iceland	91.78	18	United Kingdom	88.25	46	Trinidad and Tobago	76.82	72	Sri Lanka	70.81
5	Switzerland	91.78	19	France	88.23	47	Serbia	75.99	73	Dominican Republic	70.71
6	Canada	91.41	20	Spain	87.53	48	Ukraine	75.78	74	Maldives	70.40
7	Sweden	91.20	21	Estonia	87.38	49	Georgia	75.47	75	Suriname	70.22
8	Netherlands	90.57	22	Czechia	86.60	50	Kuwait	75.32	76	Cuba	70.18
9	Japan	90.44	23	Italy	86.56	51	Malaysia	75.22	77	Cabo Verde	70.00
10	Germany	90.32	24	United States	86.29	52	Panama	75.01	78	Vietnam	69.70
11	Australia	90.28	25	Portugal	85.97	53	Jamaica	75.00			
12	New Zealand	90.02	26	Slovenia	85.83	54	Belarus	74.83			
13	Ireland	89.47	27	Lithuania	85.58	55	Armenia	74.56			
14	Austria	89.44	28	Malta	85.24	56	Albania	74.51			
			29	Cyprus	85.03	57	Montenegro	74.15			
			30	Singapore	84.73	58	Tunisia	73.95			
			31	Greece	84.37	59	Ecuador	73.85			
			32	Israel	83.81	60	Moldova	73.67			
			33	Slovakia	83.69	61	Peru	73.61			
			34	Latvia	83.43	62	Russia	73.45			
			35	Poland	83.08	63	Republic of North Macedonia	73.05			
			36	Croatia	82.82	64	Kazakhstan	72.23			
			37	Chile	82.18	65	Brazil	72.06			
			38	Costa Rica	81.73	66	Bosnia and Herzegovina	71.91			
			39	Uruguay	81.15	67	United Arab Emirates	71.58			
			40	Barbados	80.74	68	Mexico	71.52			
			41	Argentina	80.38						
			42	Hungary	80.15						

Figura 1. Ratingul țărilor lumii după valorile indicelui de Progres social, 2021

Sursă: <https://t.me/stirimd>

În baza punctajului acordat, țările din clasament sunt grupate în patru categorii, în mod descrescător.

La nivel mondial, Norvegia se menține în poziția de lider, înregistrând un scor de 92,63. În 2021, pe primele locuri în clasament, după Norvegia, sunt Finlanda și Danemarca, iar pe sunt ultimele Ciad, Republica Centrafricană și Sudanul de Sud.

Din rândul statelor membre ale Uniunii Europene, Finlanda (2), Danemarca (3) și Suedia (7) sunt primele din clasament, având un nivel ridicat al calității vieții.

În ceea ce privește statele din regiunea Europei Centrale și de Est, cea mai bună poziție este ocupată de Estonia (21), fiind urmată de Cehia (22), Slovenia (26), Lituania (27), Slovacia (33), Letonia (34), Polonia (35), Croația (36), Ungaria (42), Bulgaria (43) și România (44).

În final, în perioada 2011-2021, 147 dintre țările analizate (86%) au cunoscut o îmbunătățire cu cel puțin un punct a calității vieții și bunăstării sociale.

Concluzii:

În ultimii zece ani, în evaluarea CV nouă coordonate s-au îmbunătățit la nivel global: accesul la informație și comunicații, apă și salubritate, locuință, acces la educație avansată, nutriție și îngrijire medicală de bază, accesul la educație de bază, sănătate și bunăstare, calitatea mediului și libertate personală și de a alege.

Drepturile personale se regăsesc printre indicatorii care au scăzut de-a lungul perioadei analizate, în timp ce incluziunea și siguranța personală au stagnat.

Țările cu un indice ridicat de progres social, care au un venit mai mare, tind să înregistreze cele mai mari emisii de gaze cu efect de seră. Australia (pe locul 11) și Statele Unite (pe locul 24) sunt printre cei mai mari emițători de gaze cu efect de seră.

Cu toate acestea, la fiecare nivel de dezvoltare există țări care au fost foarte eficiente în eforturile de îmbunătățire a standardelor de viață și a calității vieții chiar și emițând volume mai modeste de gaze cu efect de seră.

Țări cu un nivel remarcabil privind calitatea vieții și bunăstarea socială, precum Suedia (locul 7) și Costa Rica (38), emit gaze cu efect de seră la niveluri relativ scăzute în comparație cu țările care înregistrează un PIB similar pe cap de locuitor cu acestea, depășindu-le pe acestea din urmă în multe aspecte privind calitatea vieții și bunăstarea socială.

Țările care au înregistrat scoruri mai mici în ceea ce privește progresul social au avut un procent mai mare de cetățeni care au trecut prin depresie în timpul pandemiei de COVID-19.

Bibliografie:

1. Gorobievski S. Concepte și abordări metodologice de evaluare și creștere a calității vieții. Chișinău: Editura „TEHNICA-INFO”, 2013. 412 p.
2. www.eurofound.europa.eu/ro/topic/care
3. <https://www.worldometers.info>
4. www.gov.md
5. moldova_contact@worldbank.org
6. <https://t.me/stirimd>